

вадження системних, адміністративних, структурних і технологічних змін, спрямованих на адаптацію мережі публічних бібліотек України до сучасних загально-світових тенденцій. Задля ефективного практичного втілення процесів модернізації слід сформулювати їх теоретичне обґрунтування, виокремити напрями вдосконалення бібліотечної діяльності, заходи, спрямовані на їх реалізацію тощо.

Треба визнати доцільною пропозицію В. Медведєвої та О. Шендрік підтримати фахівців, які важливим механізмом сприяння розвитку міжнародної бібліотечної співпраці вважають актуалізацію українського культурного надбання та пропонують такі заходи: розробити, затвердити, впровадити та застосувати Державну цільову програму створення Національної електронної бібліотеки України; розробити та ввести в дію Державний реєстр національного культурного надбання у частині "Книжкові пам'ятки України"; забезпечити на рівні держави створення умов для фізичного збереження цінних і рідкісних документних фондів безпосередньо на базі публічних бібліотек.

Джерельна база монографії різнопланова за походженням та інформативно насичена. Це дало змогу авторкам не лише об'єктивно проаналізувати, а й здійснити реконструкцію міжнародної співпраці як комунікативного феномену. Класифікація джерельної бази дослідження як один із методологічних інструментаріїв допомогла "відобразити сучасний рівень як наукових знань, так і досягнення практиків з проблем входження бібліотек у світовий культурний простір, в міру свого розуміння реалій динаміки культурних процесів спробували і запропонували перспективні напрями".

Ілюстративний ряд, фактичний матеріал, репрезентовані у тексті й додатках, допомагають читачам не лише орієнтуватись у проблематиці, а й розширюють розуміння міжкультурної взаємодії публічних бібліотек як особливої форми сучасної суспільної комунікації.

Завершують монографію висновки, що лаконічно віддзеркалюють результати виконаного дослідження.

Загалом, обрана структура рецензованої монографії дала змогу системно й послідовно проаналізувати широкий спектр питань, що стосуються досліджуваної проблематики. Логічний виклад матеріалу, дотримання відповідного співвідношення загальних і конкретних проблем, формулювання важливих наукових дефініцій роблять монографію В. Медведєвої та О. Шендрік концептуальною, комплексною та фундаментальною працею, що торкається актуальної теми та має наукову й практичну цінність.

Прикладні аспекти дослідження апробовані під час вивчення курсу "Міжнародне співробітництво у бібліотечно-інформаційній сфері зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»".

Монографія буде корисна широкому колу працівників бібліотечно-інформаційної сфери, науковцям, викладачам закладів вищої освіти, всім, хто досліджує теоретико-прикладні аспекти діяльності публічних бібліотек, особливості їх входження до світової спільноти в умовах глобального комунікативного простору. Робота відповідає вимогам нормативних законів Міністерства освіти і науки України щодо підготовки навчальної літератури для студентів зі спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" та може бути оцінена як вагомий внесок у дослідження міжнародної співпраці публічних бібліотек України.

Юрій Горбань,

кандидат культурології, доцент
кафедри інформаційних технологій КНУКіМ,
директор Наукової бібліотеки КНУКіМ,
e-mail: y.i.gorban@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5837-4409>

Надійшла до редакції 13 липня 2020 року

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

УДК 023.5:005.336.5](477.74-25)ОННБ
DOI: 10.36273/2076-9555.2020.7(288).19-24

Дарія Дейч,

завідувач сектору методичного забезпечення бібліотечної діяльності
науково-методичного відділу Одеської національної наукової бібліотеки,
e-mail: metodonnb@ukr.net

Розвиток кадрового потенціалу бібліотеки як невіддільний складник її успішної діяльності

**Жодна теорія, програма чи урядова політика
не можуть зробити підприємство успішним —
це можуть зробити лише люди.**

А. Моріта, засновник компанії Sony

Статтю присвячено проблемі розвитку кадрового потенціалу бібліотек як невіддільного складника її успішної діяльності, а також особливостям організації системи підвищення кваліфікації у книгозбірнях України.

З'ясовано, що основу забезпечення бібліотечних установ професійними кадрами становить система безперервної інформаційно-бібліотечної освіти як цілеспрямований процес підготовки й підвищення кваліфікації співробітників, що передбачає оновлення та розширення знань, ознайомлення із сучасними інформаційними технологіями, перекваліфікацію й здобуття додаткової спеціальності.

Розглянуто основні характеристики бібліотечних кадрів нового типу, поміж яких: уміння організовувати та провадити проєктну діяльність; опанування комунікативних навичок, нових соціальних та інтелектуальних технологій; всебічна ерудиція, знання сучасної літератури, інноваційних методів просування читання; комп'ютерна грамотність, обізнаність з інформаційними технологіями та їх активне використання у професійній діяльності.

Особливу увагу приділено організації системи підвищення кваліфікації працівників в Одеській національній науковій бібліотеці (ОННБ). Окрім традиційних форм навчання, котрі широко використовують в установі, дедалі більшої популярності набуває дистанційна освіта. Запропоновано добірку вітчизняних онлайн-платформ, що надають бібліотечним фахівцям ефективні інструменти для підвищення кваліфікації, здобуття нових знань і навичок. Репрезентовано шість інформаційних ресурсів, котрі пропонують навчальні курси: Prometheus; EdEra; Дія. Цифрова освіта; Культура і Креативність; Європейський Простір; ВУМ. Виокремлено 18 онлайн-курсів (серіалів), котрі, на думку авторки, стануть у пригоді бібліотекарям.

Наголошено на зростанні значення самостійного навчання та зміщенні пріоритетів у системі підвищення кваліфікації у бік відповідальності кожного працівника за самостійне набуття професійних знань і умінь.

Ключові слова: безперервне навчання; бібліотечні кадри; дистанційне навчання; навчальні платформи; науково-методична діяльність; Одеська національна наукова бібліотека; підвищення кваліфікації; розвиток кадрового потенціалу

Постановка проблеми. Для успішної конкуренції в сучасному динамічному інформаційному просторі вітчизняні бібліотечні установи мають не лише встигати за шаленим темпом змін у суспільстві, модернізуючи техніко-технологічну базу, форми й методи роботи, а й дбати про якісне кадрове забезпечення.

Щороку профільні освітні заклади України випускають майже 200 бібліотекарів, проте така незначна кількість не може забезпечити кадрові потреби книгозбірень. "Старіння" штатів бібліотечних установ зумовлено ще й тим, що в нестабільних економічних умовах більшість фахівців продовжують працювати після досягнення пенсійного віку. З одного боку, це позитивний чинник, оскільки успіх діяльності будь-якої організації залежить, зокрема, і від нагромадженого колективного досвіду, з іншого — певною мірою призводить до інертності та гальмування інноваційних процесів [7, с. 19].

Нині бібліотекам потрібні співробітники, здатні швидко адаптуватися до нових умов та потреб, а отже кадрова політика має бути спрямована не лише на збереження професійного потенціалу, а й на створення корпусу фахівців нової формації, які відповідають сучасним вимогам. Саме тому система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників має враховувати особливості персоналу установи та використовувати для його підготовки найефективніші форми й методи.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання розвитку кадрового потенціалу бібліотек нині активно обговорюють на семінарах, конференціях, тренінгах; цю проблематику також порушено у працях Н. Бачинської, Н. Грабар, Н. Гуцул, Н. Завадської, В. Загуменної, В. Мудрохи, Т. Новальської, О. Сербіна та інших. Забезпечення професійного розвитку персоналу книгозбірень, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації — це пріоритетні напрями й Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року "Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України", реалізація яких передбачає актуалізацію системи знань, умінь та навичок бібліотечних кадрів і трансформацію системи їхньої безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів [9, с. 57].

Основу забезпечення бібліотечних установ фахівцями становить система безперервної інформаційно-бібліотечної освіти як цілеспрямований процес під-

готовки й підвищення кваліфікації, що охоплює оновлення та розширення знань, опанування сучасних інформаційних технологій, перекваліфікацію та здобуття додаткової спеціальності. Безперервне навчання передбачає збільшення інвестицій у людей та їхні знання, зростання значення особистості у професійній діяльності й сприйняття персоналу як головної рушійної сили.

Запровадження інновацій стало для бібліотекарів чинником збереження професії, запорукою її подальшого існування. Зміни, що відбуваються, часто спричиняють різноманітні страхи та невпевненість [3, с. 2], а отже важливо постійно ознайомлювати персонал із новими завданнями й видами роботи, використовувати інноваційні форми підвищення кваліфікації. Лише в такий спосіб можна досягти позитивного результату, за якого зміни не відлякуватимуть, а пробуджуватимуть інтерес і бажання збагатитися новими знаннями.

За результатами дослідження, проведеного фахівцями секції університетських бібліотек Української бібліотечної асоціації, підвищувати професійну компетентність бібліотекарів передусім мотивує бажання розвиватися, відчуття значущості своєї роботи й намагання виконувати її якнайкраще. Отже, навчання протягом життя та, як результат, оновлення компетентностей є вагомою частиною системи цінностей сучасних бібліотекарів [9, с. 65].

Мета статті — висвітлення проблем кадрового розвитку бібліотекарів України; визначення основних характеристик сучасних бібліотечних фахівців; узагальнення досвіду Одеської національної наукової бібліотеки щодо забезпечення безперервного навчання персоналу; аналіз потенціалу інформаційних технологій, котрі використовують для підвищення кваліфікаційного рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна соціалізація особистості бібліотекаря — найважливіший чинник прискорення модернізації бібліотечної справи й підвищення соціального статусу галузі.

До основних характеристик бібліотечних кадрів нового типу належать:

- уміння організовувати та провадити проєктну діяльність;
- високі комунікативні навички;
- опанування нових соціальних та інтелектуальних технологій;

— всебічна ерудиція, знання сучасної літератури, інноваційних методик просування читання;

— комп'ютерна грамотність, обізнаність з інформаційними технологіями та їх активне використання у професійній діяльності [1, с. 40].

Особливого значення в роботі сучасного бібліотекаря набувають не тільки опановані технології та засвоєний обсяг знань, а й залучення додаткових особистісних сил — творчого потенціалу. Сконцентровані в ньому можливості й здібності є силою, що сприяє розвитку особистих і професійних якостей, а також позитивній динаміці галузі.

Становлення бібліотекаря як спеціаліста, розвиток творчої ініціативи, диференційована методична допомога персоналу та формування корпоративної культури виходять сьогодні на передній план науково-методичної діяльності книгозбірень [8, с. 29].

Усвідомлюючи, що ефективність підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів значною мірою залежить від якості та креативності організації процесу, науково-методичний відділ Одеської національної наукової бібліотеки використовує найрізноманітніші форми навчання, оновлення й розширення яких відбувається через запозичення провідних методик з інших сфер суспільного життя та створення інтерактивних форм перепідготовки.

На нинішньому етапі пріоритетним напрямом підвищення професійного рівня є навчання методикам інноваційної діяльності, інформування про новітні теоретичні й практичні розробки, впровадження корисного досвіду вітчизняних і закордонних колег. Професійне зростання бібліотечних працівників — це не сума заходів, а постійний і планомірний процес, метою якого є суттєве поліпшення діяльності установи [5, с. 199].

У своєрідному навчальному центрі ОННБ викладають найдосвідченіші бібліотекарі, які прагнуть сформуванню в молодих співробітників не лише мотивацію до ефективного праці, а й бажання вдосконалити фаховий рівень, втілювати інновації, виявляти творчий імпульс. Керівництво бібліотеки також активно залучає до проведення занять незалежних тренерів, лекторів і спікерів — професіоналів у журналістиці, дизайні, бізнесі, сфері технологій тощо.

Традиційні форми підвищення кваліфікації здебільшого забезпечують нагромадження нових знань та оновлення вже набутих, проте не спонукають учасників процесу до активної діяльності, творчості й розвитку. Натомість інтерактивні методи значно підвищують зацікавленість персоналу й стають поштовхом до самоосвіти, створюють робочу атмосферу змагання, що позитивно впливає на діяльність усіх ланок бібліотечної роботи [2, с. 41].

Молодих фахівців ОННБ обов'язково навчають організації заходів у книгозбірні: виставок, презентацій, оглядів, автограф-сесій тощо, завдяки чому відбувається якісна реалізація таких масштабних проєктів, як "Інтелект-форум", "Шевченківські читання", а також міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, семінарів тощо. Співробітники, які були

у відрядженнях, діляться новими враженнями й досвідом, демонструють друківані матеріали та електронні презентації, що висвітлюють діяльність колег.

З переходом від методичного керівництва до методичного забезпечення науково-методична діяльність дедалі більше набуває рекомендаційного та консультативного характеру. Минули часи, коли заняття з підвищення кваліфікації були обов'язковими, а їх відвідуваність жорстко контролювали. Нині бібліотекарі зацікавлені у фаховому зростанні й охоче опановують нові сфери. До того ж організатори занять зазвичай ураховують пропозиції та побажання щодо відбору певних тем і запрошення конкретних доповідачів. Колектив виявляє ініціативу у вивченні маркетингових технологій, запровадженні досвіду національних бібліотек світу, пошуку нових методів роботи тощо.

Зазначимо, що з поширенням інтернет-технологій питання розвитку дистанційної освіти стає актуальнішим. Відповідно до прогнозів відомого американського футуролога, професора теоретичної фізики М. Каку, в майбутньому дипломи втрачатимуть вагу, оскільки люди зможуть самостійно комбінувати комплекс курсів, що забезпечуватимуть потрібні компетентності. Лише ті, кому бракуватиме мотивації та самоорганізації, послугуватимуться оффлайнним навчанням [4, с. 45].

Щосекунди інтернет-простір поповнюється терабайтами нової інформації, але тільки невелика її частина спрямована на розвиток здібностей, розширення професійних можливостей, зростання інтелектуального потенціалу, формування креативності та самовдосконалення. Навчання впродовж життя (lifelong learning) не просто популярний тренд — сьогодні це невіддільний елемент зростання освітнього потенціалу особистості, головним рушієм якого є вона сама.

З появою навчальних онлайн-платформ самоосвіта бібліотекаря виходить на вищий рівень. Працівникам пропонують використовувати можливості навчальних ресурсів для здобуття нових знань і навичок з психології, бізнесу, педагогіки, мовознавства тощо. На платформі ВУМ вже репрезентовано перший онлайн-курс, розроблений ВГО "Українська бібліотечна асоціація" та орієнтований на працівників книгозбірень. Імовірно, надалі кількість таких онлайн-курсів лише зростатиме, що було б доцільно, зважаючи на значну кількість вітчизняних бібліотечних установ.

За результатами вивчення можливостей навчальних онлайн-платформ виокремлено шість найактуальніших ресурсів для бібліотечних працівників, що надають ефективні інструменти для підвищення кваліфікації, здобуття нових знань і практичних навичок. Зручні в користуванні та доступні у будь-який час, вони стануть у пригоді бібліотекарям, залежно від кола їх професійних обов'язків, завдань та інтересів.

Prometheus (<https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>) — найпотужніша освітня платформа в Україні, громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів різної спрямованості. Поміж них:

— "Цифрові комунікації в глобальному просторі" — допоможе навчитися працювати з інформа-

ційними технологіями на базовому рівні (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+ITArts101+2017_T1/about);

— "Основи лобювання" — дасть змогу вигідно позиціонувати бібліотеку, підвищити її впізнаваність та уникнути регуляторних криз (https://courses.prometheus.org.ua/courses/Prometheus/Lobby101/2015_T2/about);

— "Дизайн-мислення для інновацій" — надасть можливість опанувати найуспішнішу методику для створення інновацій, котру активно використовують у роботі Facebook, Google, Apple, Samsung, IKEA та інші (<https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DTI101+YCE/about>).

EdEra (<https://www.ed-era.com/courses/>) — студія онлайн-освіти з безкоштовними курсами, інтерактивними підручниками та спецпроектами. Репрезентовано курси за різними напрямками, зокрема шкільна, професійна й громадянська освіта. Серед них:

— "Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності" — пояснює, як орієнтуватися в інформації довкола й розпізнавати дезінформацію та пропаганду (<https://verified.ed-era.com/ua>);

— "Історія України. Зародження української нації" — дає змогу простежити етногенез українців від неандертальців до сучасності (<https://courses.ed-era.com/courses/EdEra/hi102/Hi102/about>);

— "Основи веб-розробки (HTML, CSS, JAVASCRIPT)" — ознайомлює з теоретичними та практичними аспектами фронтенд-розробки, допомагає створювати вебсайти й адаптувати їх для власних потреб (https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EDERA_BBF+WEB+2019/about).

Дія. Цифрова освіта (<https://osvita.diia.gov.ua/courses>) — національна онлайн-платформа з освітніми серіалами, що допоможуть вільно використовувати цифрові технології в роботі, навчанні, для професійного та особистісного розвитку. Серед них:

— "Базові цифрові навички" (1—3 сезони) — навчить ефективно використовувати інформаційні технології з фаховою та особистою метою (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/bazovij-serial-1-sezon>);

— "Цифрова грамотність державних службовців 1.0. На базі інструментів Google" — ознайомлює з особливостями функціонування безкоштовних сервісів Google для застосування у професійній діяльності та повсякденному житті (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/civil-servants>);

— "Як стати YouTube-блогером" — пояснює, де шукати ідеї для вдалого відео, критерії цікавого контенту, як оформити та монетизувати YouTube-канал, аналізувати дії конкурентів (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/youtube>).

Культура і Креативність (<https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/online-learning>) — інформаційний ресурс, що пропонує онлайн-курси, в межах яких міжнародні експерти в галузі культури діляться досвідом, розкривають секрети професії та навчають створювати якісні культурні проекти. Серед них:

— "Написання проектних заявок" — допоможе визначити мету проекту, завдання та очікувані резуль-

тати, знаходити партнерів і розробляти якісні заявки (<https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/proposal-writing-course>);

— "Адвокація" — розтлумачує, як працювати з цільовою аудиторією та агентами впливу, а також підготувати якісні й ефективні промоматеріали (<https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/advocacy-course>);

— "Фандрейзинг" — дасть змогу з'ясувати, як знайти фінансових донорів для культурних ініціатив і налагодити з ними стійкі довгострокові відносини (<https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/fundraising-strategy>).

Європейський Простір (<https://euprostitir.org.ua/courses>) — вебплатформа, що надає інформаційний супровід, ресурсну базу, презентаційний майданчик для громадських організацій. Один з ефективних інструментів ресурсу — освітні онлайн-курси, спрямовані на розвиток громадянського суспільства, навичок комунікації, маркетингу, брендингу тощо. Серед них:

— "Кризові комунікації" — допоможе налагодити комунікацію у кризових ситуаціях, ефективно організувати дистанційну роботу, запобігти вигоранню й конфліктам (<https://euprostitir.org.ua/courses/149183>);

— "Як писати просто" — пояснить, як писати якісні та ефективні тексти для комунікації з громадськістю (<https://euprostitir.org.ua/courses/141047>);

— "Інформаційні кампанії" — репрезентує ключові кроки у розробленні інформаційної кампанії, важливі складники повідомлення, засади успішного партнерства; надає цінні поради з планування, що безпосередньо впливають на результативність та ефективність комунікацій (<https://euprostitir.org.ua/courses/135176>).

ВУМ (<https://vumonline.ua/courses>) — освітня ініціатива, що сприяє розвитку громадянського суспільства в Україні через надання доступу до навчальних курсів від провідних викладачів бізнес-шкіл, громадського сектору, практиків бізнесу та соціальної сфери. Серед них:

— "Бібліотека — відкритий публічний простір" — пояснює, як зробити установу сучасною та відкритою для різних категорій користувачів (<https://vumonline.ua/course/library-open-public-space/>);

— "Громадський контроль за владою" — допоможе опанувати знання та вміння, потрібні для реального діалогу з владою, а також поглибити розуміння сучасних громадянських компетенцій (<https://vumonline.ua/course/public-control-over-power/>);

— "Школа ефективного мислення" — надає можливість для різнобічного тренування навичок мислення, допоможе сформувати розуміння того, як розвиватись і куди рухатися далі (<https://vumonline.ua/course/school-of-effective-thinking/>).

Головне завдання під час організації системи підвищення кваліфікації працівників — окреслити шлях розвитку та перспективи, заохотити бібліотекарів прагнути досконалості у професії, пробудити бажання до творчості, активної співпраці та пошуку нових рішень. Здатність до творчості — креативність — це вміння бачити речі в новому, незвичайному ракурсі. Повсякденна рутинна праця заважає виявам

творчості, тому слід постійно опановувати нові знання, стимулювати нестандартне мислення й креативний потенціал працівників.

Висновки. Підсумовуючи, зауважимо, що і підготовка, і участь у заняттях з підвищення кваліфікації надають додаткову можливість поспілкуватися з колегами, висловити власну думку, порадитися, дізнатися нове, подискутувати на професійні теми, переоцінити погляди на певні методи та процеси роботи.

Підвищення кваліфікації перетворюється на щоденну роботу з вивчення та впровадження у практику нових технологій і процесів. Зростає значення само-

стійного навчання, тому пріоритет у системі підвищення кваліфікації має бути зміщений у бік відповідальності кожного працівника за індивідуальне набуття фахових знань і вмінь. Поза сумнівом, для самостійного розв'язання професійних завдань доводиться докладати неабияких зусиль, але, як переконує практика, це позитивно впливає і на ефективність роботи, і на кар'єрне зростання [6, с. 411].

Використовуючи інформаційні технології у професійному вдосконаленні, бібліотечні фахівці наближають свої установи до нового рівня функціонування, а інноваційні проекти стають реальними та ефективними рішеннями.

Список використаної літератури

1. Грабар Н. Особливості професійного спілкування сучасного бібліотекаря / Наталя Грабар // Бібліотечний форум України. — 2015. — № 1. — С. 40—41.
2. Гуцул Н. Забезпечення професійного розвитку бібліотечних фахівців як пріоритетне завдання методичної діяльності / Наталя Гуцул // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. — 2017. — № 3. — С. 39—42.
3. Завадська Н. Сучасний образ бібліотекаря у контексті соціальних комунікацій / Наталя Завадська // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. — 2018. — № 1. — С. 2—4.
4. Загуменна В. Дистанційна освіта бібліотекарів у віртуальному середовищі : Міжнар. конф., Вільнюс, 7—8 черв. 2017 р. / Віра Загуменна, Тетяна Гранчак // Вісник Книжкової палати. — 2017. — № 6. — С. 45—47.
5. Кулаковська Т. Науково-методична підтримка інноваційної діяльності бібліотек науково-дослідних установ НАН України / Тетяна Кулаковська, Наталя Смаглова // Наук. праці НБУ ім. В. І. Вернадського. — 2008. — Вип. 20. — С. 197—213.
6. Мудроха В. Підвищення кваліфікації бібліотекарів в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій / Валентина Мудроха // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали Третьої наук.-практ. конф., 29 верес. 2011 р., Львів / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львівська політехніка", Наук.-техн. б-ка ; [редкол.: О. В. Шишка, Н. Е. Кунанець, Д. О. Тарасов та ін.]. — Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. — С. 410—415.
7. Новальська Т. Шляхи вирішення проблем дефіциту кваліфікованих кадрів у бібліотеках України / Тетяна Новальська, Надія Бачинська // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 6. — С. 18—20.
8. Сафонова Т. Науково-методична діяльність у бібліотечній сфері: основні напрями та тенденції / Тетяна Сафонова // Вісник Книжкової палати. — 2018. — № 6. — С. 28—31.
9. Сербін О. Професійне вдосконалення бібліотекарів в умовах необхідності якісних змін галузі / Олег Сербін, Євгенія Кулик // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. — 2019. — № 3. — С. 56—70.

Dariia Deich

Library's personnel resources development as an integral part of its successful activity

The article is devoted to the problem of development of human resources of libraries as an integral part of their successful activity, as well as the peculiarities of advanced training system in Ukrainian libraries.

It was found that the basis of providing libraries with professional staff is a system of continuing information and library education as a purposeful process of training and retraining of library staff, that involves updating, expanding knowledge, learning modern information technology, retraining and obtaining additional specialties.

The main characteristics of a new type of library staff are considered, including the ability to organize and conduct project activities; possession of communication skills; possession of new social and intellectual technologies; comprehensive erudition, knowledge of modern literature, innovative methods of promoting reading; computer literacy, awareness in the field of information technology and their active use in professional activities.

Particular attention is paid to organization of advanced training system for employees in Odessa National Scientific Library. In addition to traditional forms of learning, which are widely used in ONNB, distance education is becoming increasingly popular. A wide range of home online platforms is provided, which gives library staff effective tools for professional development, acquisition of new knowledge and useful skills. There are six information resources that offer training courses: Prometheus, EdEra, Diia.Digital Education, Culture and Creativity, European Space, VUM. Eighteen online courses (series) have been singled out in author's opinion to be useful for librarians.

Emphasis is placed on increasing the importance of self-studying and shifting the priority in the system of professional development towards the responsibility of each employee for independent acquisition of professional knowledge and skills.

Keywords: *lifelong learning; library staff; distance learning; educational platforms; scientific and methodical activity; Odessa National Scientific Library; advanced training; personnel resources development*

References

1. Grabar N. (2015). Osoblyvosti profesijnogo spilkuvannia suchasnego bibliotekarya. *Bibliotechij forum Ukrayiny*, 1, pp. 40—41.
2. Gutsul N. (2017). Zabezpechennia profesijnogo rozvytku bibliotechnyh fahivtsiv yak priorytetne zavdannia metodychnoi diyalnosti. *Bibliotechij forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 3, pp. 39—42.

3. Zavadzka N. (2018). Suchasniy obraz bibliotekarya u konteksti sotsialnyh komunikatsiy *Bibliotekhiy forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 1, pp. 2—4.
4. Zagumenna V. (2017). Dystantsiyna osvita bibliotekariv u virtualnomu seredovysshchi : Mizhnar. konf. Vilnus, 7—8 cherv. 2017 r. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 6, pp. 45—47.
5. Kulakovska T., Smaglova N. (2008). Naukovo-metodychna pidtrymka innovatsiynoyi diyalnosti bibliotek naukovo-doslidnyh ustanov NAN Ukrayiny. *Nauk. pratsi NBU im. V. I. Vernadskogo*, 20, pp. 197—213.
6. Mudroha V. (2011). Pidvyshchennia kvalifikatsii bibliotekariv v umovah vprovadzhennia novitnih informatsiynih tehnologiy. *Suchasni problem diyalnosti biblioteky v umovah informatsiynogo suspilstva : materialy tretioyi nauk.-prakt. konf., 29 veres. 2011 r.* Lviv: Vyd-vo Lviv. politehniky.
7. Novalska T., Bachynska N. (2015). Shlyahy vyrishennia problem deficit kvalifikovanyh kadriv u bibliotekah Ukrayiny. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 6, pp. 18—20.
8. Safonova T. (2018). Naukovo-metodychna diyalnist u bibliotekhnii sferi : osnovni napryamy ta tendentsiyi. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 6, pp. 28—31.
9. Serbin O., Kulyk E. (2019). Profesiynne vdoskonalennia bibliotekariv v umovah neobhidnosti yakisnyh zmin galuzi. *Ukr. zhurnal z bibliotekoznavstva ta inform. nauk.*, 3, pp. 56—70.

Надійшла до редакції 21 травня 2020 року

УДК 347.77/78-047.32-027.542:02

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.6(287).24-29

Майя Іванова,

науковий співробітник відділу з охорони інтелектуальної власності і НБУВ,

e-mail: ivanova.maya.v@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0243-3478>

Питання державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності в діяльності бібліотек

У статті розглянуто процеси виконання працівниками бібліотек функціональних обов'язків, під час яких можуть воруватися об'єкти авторського права. Зауважено, що авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення; авторське особисте немайнове право на твір належить автору, а майнове, залежно від обставин створення, — як автору, так і робот одавцю-бібліотеці (під час створення службових творів). Наголошено, що бібліотеки мають право на захист створених об'єктів інтелектуальної власності. Для виникнення й здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-якого іншого спеціального його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Об'єкт, що державна реєстрація авторського права надасть можливість суб'єктам майнових прав забезпечити докази належності прав у разі виникнення спірних ситуацій. Наявність свідоцтва про реєстрацію об'єктів авторського права є документом, що засвідчує право власності на твір і надає можливість підвердити його у разі неправомірного використання; виставити об'єкт авторських прав у статутний підприємства, установи, організації; вирішувати і дозволяти чи забороняти використання твору, отримувати відповідну винагороду; укладати угоди про передачу авторських прав, про розпорядження авторських прав, ліцензійні угоди. Визначено необхідні документи для державної реєстрації авторського права на твір (заява, примірник твору (оприлюднений чи неоприлюднений) у матеріальній формі, документ, що свідчить про факт і дату оприлюднення твору, в разі реєстрації авторського права на службовий твір — договір про розподіл майнових прав на службовий твір, інші документи), вимоги до примірників творів, котрі подаються на реєстрацію, строки розгляду заявок на реєстрацію авторського права, порядок видачі Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір та його реєстрації.

Ключові слова: бібліотека; право інтелектуальної власності; державна реєстрація авторського права на твір; соціальні комунікації

Постановка проблеми. Згідно із Законом України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" [1] бібліотека є складовою частиною інформаційної системи держави. З метою забезпечення раціонального використання своїх ресурсів вони взаємодіють із підприємствами, установами та організаціями, що мають бази даних і діяльність яких пов'язана зі створенням, збиранням, опрацюванням, накопиченням та збереженням інформації. Бібліотечна система України функціонує на основі скооперованого комплектування фондів та опрацювання документів, довідково-пошукового апарату, взаємовикористання бібліотечних ресурсів, а також організації науково-дослідної, науково-бібліографічної та науково-методичної роботи.

Під час виконання професійних обов'язків працівники бібліотек створюють твори (наукові статі, монографії, посібники тощо), комп'ютерні програми, бази

даних та інші бібліотечні ресурси, що можуть бути об'єктами авторського права. Книгозбірні, відповідно до ч. 2 ст. 20 Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", як й інші учасники суспільних правовідносин, мають право на захист цих об'єктів інтелектуальної власності.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) у межах чинної наукової теми "Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій" (початок I кв. 2020 р. — завершення IV кв. 2022 р.) відомчої програми "Інтелектуальні інформаційні та інформаційно-аналітичні технології. Інтегровані системи баз даних та знань. Національні інформаційні ресурси" виконується науково-дослідна робота, зокрема бібліотекознавчі дослідження, підготовка та підвищення кваліфікації